
Позакласне читання

«Князь подільського гумору»

Урок за творами Леоніда Куцого

Наталія Мовчан,

вчитель української мови та літератури

Теофіпольської ЗОШ I–III ст. №2

Хмельницька обл.

Мета: ознайомити учнів із життям і літературною діяльністю гумориста; показати на прикладі його творів негативне у житті та побуті людей; удосконалювати навички виразного читання; вчити створювати інсценівки; розвивати творчі здібності, почуття гумору; виховувати людську гідність, бажання бути справедливим, розумним, гуманним.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Обладнання: портрет письменника, його збірки, статті, відгуки, ілюстрації.

Хід уроку

I. Підготовка до сприймання нового матеріалу

Вчитель. Упродовж віків на Хмельниччині склалися свої мистецькі традиції. Літературні надбання Подільського краю різноманітні та надзвичайно багаті. Славна історія народу, його героїчне минуле і сучасне життя відображене у творах письменників. Відомі імена славних представників Поділля: Ісайї Кам'янчанина, батька та сина Герасима і Мелетія Смотрицьких, Дем'яна Наливайка, Леоніда Глібова, Сави Божка, Володимира Булаєнка, Миколи Федунця.

II. Повідомлення теми і мети уроку. Мотивація навчальної діяльності

Вчитель. Сьогодні на уроці ми поведемо мову про творчість Леоніда Мироновича Куцого – курінного отамана гумористів Вінницького куреня імені С. Руданського, члена НСПУ, НСЖУ, автора 29 збірок, численних статей. Значні досягнення Леоніда Куцого як письменника підтверджують звання:

лауреат Всеукраїнської літературно-мистецької премії імені Степана Руданського;

лауреат сміхопису «Весела Січ» Міжнародної Асоціації українських сатириків і гумористів з однойменною назвою «Весела Січ»;

лауреат Всеукраїнської літературно-мистецької премії імені Євгена Гуцала;

дипломант Всеукраїнського конкурсу «Байка – 2001».

III. Опрацювання нового матеріалу Повідомлення учня.

Народився Леонід Куций в селі Великий Лазучин Теофіпольського району Хмельницької області в сім'ї колгоспників Мирона та Євгенії Куцих.

Ще у шкільні роки він почав складати гуморески та вірші про друзів. Після школи відразу пішов працювати. Трудову діяльність розпочав у 1957 році обліковцем молочнотоварної ферми колгоспу «Нове життя» с. Великий Лазучин.

У 1958 році вступив до Новоград-Волинського авіаційного військового училища. Звідси переведений у Волинське авіаційне військово-технічне училище, яке закінчив у 1961 році.

Проходив службу на офіцерських посадах у Збройних Силах. Навчався у Московській військово-політичній академії, яку закінчив у 1977 році. Обіймав посади: заступника начальника командного пункту ракетної дивізії, заступника командира військової бази, командира експериментально-випробувальної частини космічного управління Південного полігону стратегічного призначення, заступника начальника школи прапорщиків у навчальному центрі РВСП.

Свою літературну творчість Леонід Куций розпочав, будучи кадровим військовим. Однак бажання писати гумористичні вірші заволоділо його душею. Свої ранні твори і статті публікував у військовій пресі, у місцевих газетах «Віта», «Гаківниця», «Камертон», «Вінниччина», «Громада і закон», у журналі «Перець» та інших виданнях.

Огляд творчого доробку письменника-гумориста (вчитель презентує збірки творів).

Свою першу книжку «Вуха без капелюха» гуморист видав у 1995 році. «Замакітрений макогін» – це книжка сатири і гумору, яка вийшла в світ у 1998 році.

До збірки Леоніда Куцого «Дебільний осел» (2000) увійшли гострі сатиричні та гумористичні твори часів незалежної України.

У 2000 році у світ виходить третя книжка Леоніда Мироновича Куцого під назвою «Веселий Петрик», в якій автор створює узагальнений образ нашої мудрої, веселої дівчини, і робить це поет-сатирик майстерно, просто і доступно.

У 2001 році була видана збірка гуморесок Леоніда Куцого «Калікографія», в якій автор розповідає про негативне у вихованні дітей.

Є й інші збірки Леоніда Куцого. Одна з них – «Стежини долі» (2013) – розповідає про простих людей. Є в книжці щирі, теплі, зворушливі рядки любові і поваги до українського народу, друзів та земляків автора, твори, присвячені одвічній темі кохання і сімейним стосункам.

Леонід Миронович чимало гуморесок присвятив дітям, яких любить по-особливому. З дітьми його пов'язує дружба, товариськість, взаєморозуміння.

Літературознавчий словник

Гумореска – невеликий за обсягом прозовий або віршований твір, у якому люди та події, що з ними відбуваються, зображені з використанням гумору та іронії.

Учні читають гуморески із збірок «Милосердна киця» і «Веселий Петрик»

Покличте маму

Якось після мультпрограми
Дзвонить Петрик в магазин:

- Розшукайте мою маму
- І скажіть, що кличе син.
- Хто вона?
- Працює з вами.
- Добре. Звати її як?
- Мою маму звати мама.
- І розплакався хлоп як.

Винахідлива внучка

У директора «зелені»,
Третій «Мерседес».
А в бабусі безіменні
Чорний кіт та пес.
Їй «зелених» не надбати,
Бо роки не ті.
Та стара валюту мати
Мріє ще в житті.
Внучка бабці підказала
Вихід із кута:
Баксом пса її назвала,
Доларом – ката.

Власні проблеми

Сидить Петрик біля столу,
Спохмурнілий знову,
Йому завтра нести в школу
Контрольну письмову.
Покумекав зо хвилину
І питає в тата:
– Як тут – грішми чи грошима
Правильно писати?
– А хіба то є проблема?
Знайшов що спитати.
В голові складніше в мене:
Де ті гроші взяти?

Вчитель. Байка – жанр невмирущий. Леонід Куций є одним із представників сучасного байкарства. У збірці «Бараняча цидула» він висміює людські вади – соціальні, моральні, духовні. Письменник Анатолій Гарматюк писав: «У байках цієї збірки Леонід Миронович прагне відстояти правду і справедливість, засуджує потворні суспільні явища, хиби людей та сучасних олігархічних кланів.» Наскільки автору вдалося відобразити алегоричних персонажів, конфлікти і ситуації, в яких вони діють, судити вам, юні гумористи.

Учні інсценують байки «Пунктуальний вартовий», «Переваги Осла», «Сороки», визначають їх мораль, знаходять відповідні рядки в текстах.

Переваги Осла

З комори увільнили Пса –
Пропали сало й ковбаса,
А з курника – співуху-Півня:
упала яйцезаготівля.
Осел у роздумі сидів
і з цього приводу радів.
Собою, дурником, гордився:
«Як добре, що Ослом родився.
Хоч в мене дефіцит ума,
Зате значні плюси тактичні:
Узяти сторону практичну –
Відповідальності нема.
Тому я маю повне право
Усяку провалити справу».

І дійсно, де Осли при справі,
Там зле і людям, і державі.

Сороки

Сорока стільки й справи мала,
Що всіх у лісі сповіщала
Про найпікантніші чутки.
Аж тут її сусідка стріла:
– Ти як таке про мене сміла?

Відкіль взяла брудні плітки?
Могла би врешті і мовчати,
Ніж на все горло скрекотати.
Чи в тебе розуму нема?
– Не роздратовуйся, кума.
Якби ти все про мене знала –
Утричі б дужче скрекотала, –
Сусідці кинула вона!

Пліток не чути, аж допоки
Не принесуть нам їх Сороки.

Вчитель. Письменник, літературознавець Володимир Рабенчук сказав: «Князь сатири і гумору Леонід Куций від книги до книги не тільки мудрішає, а й веселішає, не шкодуючи золота свого сміху ані дорослому, ані малому...»

Багато кумедного і дотепного він знаходить у жанрі співомовки, започаткованої Степаном Руданським. У співомовці «Магічна сила» йдеться про Гриця, який надумав вмирати. Прочитавши в газеті гумореску, «залився сміхом» і передумав.

Учень читає гумореску «Магічна сила».

Літературознавчий словник

Співомовка – короткий гумористичний вірш, часто побудований на якомусь народному анекдоті, приказці або казковому мотиві.

Вчитель. Літературознавець Г. Мовчанок помітив у творах Леоніда Куцого поєднання ліричного та сатиричного, як у Степана Руданського, Павла Глазового. Деякі його твори покладені на музику і увійшли в збірку «Струни серця». Їх хочеться слухати і співати, посміхатися.

Літературознавчий словник

Сатира – вид комічного, який найбільш нещадно висміює людську недосконалість.

Звучать твори із збірки «Струни серця» – «Моє село», «Лопата», «Гуморист».

Лопата

Мати «Волгу» з гаражем
Захотів синочок,
Та й погнався за рублем
В неблизький куточок.
Ось минає певний час,
Пише він додому:
«Не забув я, рідні, вас
У краю чужому.
Є що вдіти, є що взуть,
І харчі хороші.
Тут лопатою гребуть
Превеликі гроші.
Я зумію все придбати
На таку зарплату,
Шліть валюти тисяч п'ять
На таку лопату».
Прочитавши те письмо,

Пише йому тато:
«Сину, тисяч не дамо –
Вишлемо лопату».

Вчитель. Значну частину творів Леонід Куций присвятив проблемам суспільної і особистої моралі. В них письменник висміює пихатість, зазнайство, пияцтво, хабарництво, впертість, байдужість; гостро критикує суспільні негаразди, розкриває їх причини.

Учні читають гуморески «**Проблема**», «**Секрет**», «**Не помітив головного**», «**Чому**», «**Як величати**», «**Плюралізм**».

Плюралізм

На дозвіллі Клим із Гнатом
Слушно мову завели.

Гнат говорить: – Хочу знати,

Що за терміни ввели,

Що воно таке за штука

Цей широкий плюралізм?

Клим: – Це Лебідь, Рак і Щука

Запряглись в державний віз.

IV. Закріплення вивченого матеріалу

Бесіда.

Що характерно для гумору Л. Куцого? Які прийоми комічного використовує автор у своїх творах?

Кого висміює Л. Куций у своїх гуморесках?

Які недоліки суспільства викриває?

А які вади людського характеру?

Чого навчають нас ці твори?

V. Підбиття підсумків уроку

Вчитель. Яким би не був «замакітрений» наш час, гумор Леоніда Мироновича Куцого примушує нас замислитися, зупинитися, одуматися. Цей гумор дає нам ще й надію і віру в таку Україну, в такий її народ, який житиме в ім'я високого Божого духу і духовності. Член НСЖУ Валентин Дуляк підтверджує це такими рядками:

На вигляд він не грізний буцім,

Проте застережу невдах:

Краще не зв'язуйтеся з Куцим,

Якщо із честю не в ладах.

Словом дошкульним та їдучим,

Про це зна Вінниця, Лазучин,

Одразу він в «десятку» влучить.

Він – Безбулавченко.

Та, врешті,

Навіщо тая булава,

Коли в руках грізніша зброя –

Гостро відточені слова.

VI. Оцінювання роботи учнів на уроці

VII. Домашнє завдання

Написати невеликий твір, взявши за початок висловлювання: «Сміх не ображає, а виховує людину, підвищує...».

Вивчити напам'ять гумореску.